

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Ростислава Георгиева Тодорова-Енчева
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

относно дисертационен труд на тема

„ХРИСТОВИТЕ ПРИТЧИ В МОНУМЕНТАЛНАТА ЖИВОПИС НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ (ХЕРМЕНЕВТИКА И ИКОНОГРАФИЯ)”

за присъждането на образователната и научна степен „доктор”
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.4. Религия и теология
(Християнско изкуство)

на **Силва Василева Маринова**

Дисертационният труд на кандидата обхваща 293 страници текст, структуриран в заглавна страница, съдържание, списък със съкращения, предговор, уводна част, изложение в три глави и заключителна част, справка за приноси, библиография и три приложения.

В предговора (с. 4-6) авторът Силва Маринова мотивира избора на тематиката на изследването, обяснява значението ѝ за изучаването на българското възрожденско изкуство и очертава мащаба на извършените проучвания по дисертацията. Както авторът, така и нейният научен ръководител доц. д-р Иван Рашков, трябва да бъдат поздравени за смелостта при избора на темата и за усета към нейната актуалност.

Уводът (с. 7-22) мотивира актуалността на темата, поставя обекта, предмета, обхвата и структурата на труда, извежда целта и задачите му, очертава очакваните резултати, както и използваните методологически похвати, представя състоянието на проучванията по темата до момента. Тези основни параметри са представени прегледно и последователно, като създават една предварителна представа за характера, насочеността и приносния потенциал на дисертацията.

Първата глава на изложението (с. 24-50) представя богословските основи на иконографията на Христовите притчи, които служат като отправна точка за следващите

две нива на анализ – херменевтичен и иконографски. Дефинира се понятието „притча“ и се класифицират Христовите притчи, тълкува се тяхното съдържание, очертават се основните характеристики на тяхната иконография и мястото им в иконографската програма на храма. Обясняват се особеностите на периода на Българското възрождение и влиянието му върху художественото изобразяване на евангелските притчи в българските храмове и тяхното поместване в цялостната им иконографска програма.

Втората глава (с. 51-170) е посветена на херменевтиката и иконографията на Христовите притчи за неделните дни от църковния календар. Направен е анализ на иконографията на девет Христови притчи в храмовете на Рилския, Троянския, Бачковския, Роженския и Горно Воденския манастири и в други енорийски храмове. Обособяването на разглежданите сюжети от останалите е направено според тяхната по-голяма популярност заради прочитането им по време на неделната литургия. Формулиран е изводът, че тези притчи са интерпретирани от зографите както символично, така и символично-наративно, като се изброени сюжетите, чиито съдържание диктува наративен подход, както и тези, които се трактуват символно.

Третата глава (с. 171-260) представя херменевтиката и иконографията на останалите Христови притчи в българската монументална живопис през XVIII-XIX в. В тази си част изследването показва, че голяма част от притчите, които не се четат по време на неделните служби, не намират постоянно място в иконографската програма на храмовете до Възрожданието, а след това се представят предимно символно. Авторът намира причината за тази трактовка в наставленията на ерминиите, особено на тази на Дионисий от Фурна. Сравнението между оцелели илюстрации на притчи в ръкописите и изображенията в монументалната живопис показва, че транслирането на сюжетите върви паралелно с промяна на иконографския тип, който преминава от наративен в символичен.

Заключението (с. 261-263) съдържа основните изводи на дисертацията и е последвано от справка за приносите на научното изследване (с. 264). Авторът стига до извода, че Христовите притчи са най-слабо застъпената част от евангелските повествования не само в българската монументална живопис, но и в тази на съседните православни народи през разглеждания период. Според нея, рядкото включване на притчите в иконографската програма на храмовете може да бъде обяснено с две основни групи трудности, с които са се сблъсквали зографите: сложността при разбирането и изобразяването на тези алегорични истории и фактът, че православната догматика не използва във формулировките си евангелски притчи. Дисертантът

извежда пет приносни момента в изследването, които са добре формулирани и ясно показват силните страни на дисертационния труд. Съгласна съм, че тази дисертация представлява задълбочено изследване на българската възрожденска иконография на Христовите притчи и то в хронологичен аспект, че са идентифицирани иконографските еквиваленти на тези поучителни слова, че е представена и обяснена разликата в популярността на различните изображения и че е установен иконографският тип трактуване на всяка притча.

В приложението към дисертацията (с. 289-294) се съдържат две таблици и един набор визуални образци, които представят хронологичния ред на Христовите притчи, тяхната класификация според дидактическото им съдържание и дават нагледни примери за тяхната иконография.

За един дисертационен труд винаги могат да бъдат направени повече или по-малко препоръки. В конкретния случай считам, че всички забележки, които могат да бъдат отправени, са твърде дребни и по един или друг начин намират отговор при цялостния прочит на труда. Приятно впечатление прави стегнатият, логичен и грамотен стил на изложение. Бих насърчила автора да положи необходимите усилия за да публикува това изследване, защото така би обнародвал своя безспорен принос в развитието на историята на българското възрожденско изкуство.

Макар и да отговаря на формалните изисквания за структура и съдържание, смятам, че авторефератът към дисертацията (28 с.) не представя по най-добрия възможен начин структурата и постиженията на изследването. Вместо ненужното цитиране под черта на библиографски източници, авторът е можел да уплътни обема на автореферата с по-обемни резюмета на втората и третата глава на изследването. Трябва да се подчертае, че дисертантът притежава повече от необходимия минимум научни публикации.

В заключението на моето становище бих искала да кажа, че считам представения дисертационен труд за актуален, съгласявам се с изведените научни приноси на изследването и гласувам с убедено „да” за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на кандидата Силва Василева Маринова.

28 септември 2020 г.

Доц. д-р Ростислава Тодорова-Енчева